

foto Bart de Gouw

Louise Vet, Directeur NIOO-KNAW

“Klimaatverandering en invasieve soorten zijn allebei oorzaken van het uitsterven van soorten”

“Eigenlijk is het een bizarre vergelijking, want het zijn allebei grote problemen. Het zijn twee oorzaken van het uitsterven van soorten. Bovendien zijn ze met elkaar verbonden. Soorten schuiven op naar het noorden vanwege klimaatverandering. Soms laten zij hun natuurlijke vijanden in het zuiden achter, bijvoorbeeld als het om bodempathogenen gaat. Die verplaatsen zich niet zo snel. Soms komen ze hier in Nederland in een stenige omgeving terecht waar sowieso weinig natuurlijke vijanden voorkomen. Een uitgekilde eikenlaan is dan een tafeltje dekje voor een invasieve exoot als de eikenprocessierups. De enige oplossing is het creëren van meer biodiversiteit. Biodiversiteit maakt het systeem veerkrachtig, waardoor het wel een dreuntje kan hebben. Je ziet bijvoorbeeld dat de Japanse duizendknoop vooral huis kan houden in gebieden die al verschaald zijn. Overigens is niet elke soort die van elders komt invasief. Sommige soorten kunnen zelfs een verrijking voor de natuur betekenen. Een exotische plantensoort kan een extra bron van nectar zijn voor bijen en vlinders. Of als een exotische plant chemisch verwant is aan een inheemse soort, kan het dienen als extra waardplant voor inheemse herbivore insecten en hun natuurlijke vijanden. Je kunt dus niet zomaar zeggen dat het ene probleem groter is dan het andere, want uiteindelijk hangt alles met elkaar samen.”

Wouter van Eck, voorzitter van de Stichting Voedselbosbouw Nederland

“Alle aandacht onder ecologen voor invasieve exoten vind ik eerlijk gezegd nogal over de top”

“In grote lijnen kan ik de stelling wel onderschrijven: klimaatverandering is een groot probleem. Alle aandacht onder ecologen voor invasieve exoten vind ik eerlijk gezegd nogal over de top. Het zijn mijn beste vrienden, dus ik mag het zeggen. Met invasieve planten zijn er nauwelijks problemen. Hier en daar staat wel wat hardnekkige Japanse duizendknoop, maar op die zelfde plek veroorzaken autoverkeer en de reguliere landbouw veel grotere schade. We moeten onze energie steken in wat er echt toe doet: landbouw, transport en energie. Ieder van ons eet elke dag exoten als tomaten, rijst, aardappelen. Je moet onderscheid maken tussen de invasieve soorten en de zich netjes gedragende, ingeburgerde exoten. Invasieve exoten kunnen een probleem zijn in pionierssituaties. We moeten dus toe naar meer stabiliteit in het landschap. Een voedselbos is daar een mooi voorbeeld van. Het is een multicultureel bosecosysteem. Samen met inheemse soorten vormen de exoten een stabiele gemeenschap met een hoge biodiversiteit. Een voedselbos is redelijk robuust en toekomstbestendig. Ons voedselbos Ketelbroek in Groesbeek heeft de extreme zomers van de afgelopen jaren bijvoorbeeld goed doorstaan. Alleen als de zeespiegel te ver doorstijgt, komen we in de problemen.”

“Invasieve soorten zijn een kleiner probleem dan de klimaatverandering”

Er is bij de Beheerdersdag veel aandacht voor klimaatverandering. Maar lang niet elke beheerder is daar dagelijks mee bezig: je voelt de klimaatverandering niet elke dag in je bos of natuurgebied. De beheerder probeert met man en macht afval uit het bos te halen, wandelaars op de paden, de vegetatie kort te houden en exoten te verdrijven. Vooral dat laatste kost veel energie en tijd. Moet een beheerder zich niet veel meer bezig houden met klimaatverandering? Want invasieve soorten zijn een kleiner probleem dan de klimaatverandering.

— Sofia Opfer (journalist)

foto Hans van den Bos, Bosbeeld

Hein van Kleef, senior ecooloog /projectleider bij Stichting Bargerveen

“Klimaatverandering heeft negatieve gevolgen voor alle natuur, terwijl invasieve exoten meestal alleen schade aanrichten in natuur die al is aangetast”

“Klimaatverandering is een groter probleem dan invasieve exoten. Het veroorzaakt allerlei negatieve veranderingen in onze natuur, waarvan de invasieve exoten een symptoom zijn. Klimaatverandering is een van de oorzaken dat exoten hier goed gedijen als de mens ze hierheen haalt of wanneer ze hun natuurlijke areaal zelf verleggen. Andere oorzaken zijn te vinden in ons intensieve landgebruik, in vermessing en verzuring. We veroorzaken een constante verstoring van onze ecosystemen, waardoor invasieve exoten de kans krijgen zich te vestigen en te zeggen: ‘Nu ben ik hier de baas.’ Overigens zou dit probleem ook spelen als er geen exoten waren. Dan zouden er inheemse soorten gaan woekeren, zoals de grove den of de berk. Wat dat betreft wordt het probleem van invasieve exoten groter gemaakt dan het is. Er zijn natuurlijk echt problematische exoten, zoals de soorten die natuurherstel belemmeren (watercrassula) of schade toebrengen (kreeften). In veel gevallen zijn de invasieve exoten vooral een symptoom van een groter probleem. De natuur houdt zich namelijk niet aan onze doelstellingen. We willen bijvoorbeeld bepaalde soorten beschermen, of het zicht langs wegen open houden. Als er dan overall Japanse duizendknoop staat vinden we dat een probleem. Het probleem is niet de invasieve exoot, maar de verstoring van het ecosysteem. Klimaatverandering is daarvan een belangrijke oorzaak. Bovendien heeft klimaatverandering negatieve gevolgen voor alle natuur, terwijl invasieve exoten meestal alleen schade aanrichten in natuur die al is aangetast.”

Bas Lerink, onderzoeker Vegetatie, Bos- en Landschapsecologie Wageningen University & Research

“Invasieve soorten zijn in sommige gebieden actueel, maar klimaatverandering is een wereldwijd probleem”

“Ik kan me goed voorstellen dat invasieve exoten voor sommige bosbeheerders op dit moment een actueel probleem zijn, dat per direct om een oplossing vraagt. Exoten kunnen inheemse soorten verdringen en de biodiversiteit verlagen. Klimaatverandering zal op de lange termijn voor grotere problemen zorgen, omdat elke bosbeheerder er mee te maken zal krijgen. Het is een wereldwijd probleem. Extreme weersomstandigheden zullen steeds vaker droogte, bosbranden en windworp veroorzaken. Een ander probleem is dat de zachtere winters ervoor kunnen zorgen dat zaden van exoten beter overleven. In sommige gevallen kan het aanplanten van nieuwe soorten juist helpen om het bos aan te passen aan de klimaatverandering. Andere soorten kunnen op den duur juist invasief kunnen worden. We moeten dus niet zomaar exoten aanplanten, maar goed nagaan hoe deze soorten zich op andere plekken in Europa gedragen. Binnen de klimaatvelop Bos, Natuur en Hout voeren we op dit moment pilots uit waarbij we onder andere onderzoeken welke bomen het beste bestand zijn tegen klimaatverandering. Het gaat dus aan de ene kant om klimaatadaptatie, maar ook om mitigatie. Door de aanplant van nieuw bos leggen we CO₂ vast. De resultaten van deze pilots worden gecommuniceerd in een online gereedschapskist Klimaatlim Bos en Natuurbeheer.”

Johan Cronau, beleidsmedewerker natuur en landschap bij provincie Gelderland

“De verdringing van inheemse soorten door invasieve exoten is een toenemend probleem, klimaatverandering is een van de oorzaken”

“Klimaatverandering is een complex, planeetomvattend probleem. Het zal effecten hebben die we nu nog niet eens kunnen overzien. Theoretisch is het dus een groter probleem dan de invasieve exoten. Concreet, op gebiedsniveau, zijn de invasieve exoten wel degelijk een serieus probleem. Ze kunnen schade veroorzaken aan de volksgezondheid en de biodiversiteit in gevaar brengen. Ik houd mij met het laatste aspect bezig. Veel invasieve soorten die zich hier nu gevestigd hebben zullen we nooit meer weg krijgen. Op de natte zandgronden hebben we bijvoorbeeld veel last van de watercrassula. Die overwoekert alles. Samen met de Stichting Bargerveen zoeken we naar een oplossing. Bestrijding alleen is niet voldoende. We onderzoeken wat er gebeurt als we tegelijkertijd inheems materiaal terugbrengen, zodat de watercrassula minder ruimte krijgt om terug te keren. De verdringing van inheemse soorten door invasieve exoten is een toenemend probleem. De grootste oorzaak is dat we bedoeld of onbedoeld slepen met materiaal. We importeren soorten als huisdier, vijver- of tuinplant. Als zij ontsnappen kunnen ze invasief worden. hetzelfde geldt voor de soorten die onbedoeld meeliften met transporten. Een tweede oorzaak is het slechten van barrières. Doordat er nieuwe verbindingen zijn gecreëerd hebben we nu bijvoorbeeld vissen in de Rijn die van nature in de Donau thuis horen. Tot slot zorgt ook de klimaatverandering voor de vestiging van nieuwe exoten. Zo maakt de Aziatische hoornaar op dit moment een opmars vanuit Zuid Europa. De verwachting is dat de Aziatische hoornaar zich wel invasief zal gedragen, maar hopelijk zal de impact op de inheemse biodiversiteit meevallen.”